

Titel: Davids Bøn og Tanker om et Lands Lyksalighed, betragtet paa de Danskes Bede- og Takkefest den 1 December 1773.

Citation: "Davids Bøn og Tanker om et Lands Lyksalighed, betragtet paa de Danskes Bede- og Takkefest den 1 December 1773.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 21*, F.C. Godiche, 1774, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_021-shoot-workid2_021_008.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 21

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Davids Bøn og Tanker om et Lands Lyksalighed, betragtet paa de Danskes

Bede- og Takkefest den 1 December 1773.

og forestillet

over

Psalmen den 85. v. 10. seqv.

af

M. Johan Arnd Dyssel.

Sogne-Præst til Sandbye i Lolland.

Kjøbenhavn, 1774.

Trykt udi det Kongelige Universitets Bogtrykkerie hos A. H. Godiches Efterleverske, ved F. C. Godiche, og findes sammesteds tilkiøbs.

2

3

Deres

Høy-Grevelige Excellence!

Høy Velbaarne Herre,

Herr

Echard Cristopher

von Knuth,

Greve

til Grevskabet

Knuthenborg,

Ridder,

Deres Kongelige Majestæts

høystbetroede

Geheime-Conference Raad,

Kammer-Herre, Stifts-Befalingsmand over Siellands Stift, Tilforordned i Høyeste-Ret, & c. & c.

4
5

Raadigste Herre! At tilskrive Deres Høy-Grevelige Excellence en eenfoldig Landsbye-Prædiken, vil maaske af de fleste ansees som en Formastelse. Det var det og i sig selv, hvis jeg ikke havde den Lykke desto bedre at kiende Deres Høy-Grevelige Excellences ædelmodige Tænkemaade, der antager og ynder Guds Ord og Sandheden, uden at see til Talerens Vilkaar; enten han er henkastet i en Afkrog, eller han er sat paa de høyeste Lærestole. Jeg veed og meget vel, at Deres Høy-Grevelige Excellence har hørt og

6

læst over samme Text, de Talere, med hvilke jeg ikke agter at maale mig. Jeg har heller ikke havt i Sinde at skrive til Kap med nogen. Min Hensigt har været langt renere og vigtigere, nemlig at kundgiøre Sandheder, og saadanne Sandheder, som efter Textens Anledning og i Overeensstemmelse med Festens Øyemed, passede sig paa vort Fæderneland; thi hvor kan jeg dølge, at mit Hierte ved at tale over Ordene, og om et andet Folk, jo var henvendt til mit eget Folk. Jeg talede som en Dansk, til og for Danske; og jeg tænker, at dersom Folkets rette Tilstand, samt Nationens Tænkemaade skal kundgiøres i sin naturlige Gestalt, da maa det flere fra Landsbyerne. Talerne inden for Voldene kiende, maaske den saa kaldede store Verden, men neppe den store Almue, som den vigtigste og nærende Deel af Stats Le-

7

gemet. De maae beqvemme sig efter den Cirkel, der indslutter dem. De hindres endog ved en Veltalenhed, og en Stiil, der skal rettes efter Tilhørerne; en Tvang, der ofte staaer i Veyen for Sandheden. Landsbyesproget er ukunstlet, eenfoldigt, men tydeligt. En Hyrde fordem (Alibey) siger hin Persiske Monarch (Schach Abas) de Ting, som han aldrig fik at vide af den smigrende Flok der beleyrer ham. Det er oftest et Lands Ulykke, at det bliver Lands Faderen forestillet alt for lykkelig. Han ønsker, og glædes ved dets Lyksalighed, ingen vil forstyrre hans Glæde, ved at sige det Sande.

Den der skulde kiende hele Folkets Tilstand, maatte lære det baade i Stæderne og i Landsbyerne, baade hos Borgeren og hos Bonden; thi den glim-

8

rende Stand kom her ikke i Betragtning, den udgjør ikke Landets Væsen. Og hvo har heri dybere Indsigt, end Deres Høy-Grevelige Excellence? Deres høye Embede i dette vigtige Stift, har i mange Aar giort Dem Borgerne bekiendt, og Deres eget Grevskabs vidtløftige Godser, viser dem Bondens Tilstand. Hvo kan derfor bedre bedømme min Tale? og hvo har dertil bedre Hierte, end

Deres Høy-Grevelige Excellence.

Naar andre i den høye Stand har steget og faldet med lige Hastighed; naar en tumlende Hvirvel af en blind Lykke, eller andre skiulte, ofte slette Aarsager, har kastet hundrede ind og ud af Ærens Tempel, da har Deres Høy-Grevelige Excellence staaet uryggelig, som en Echard, en

9

fast Hiørnesteen. (*) Deres Ophøyelse er skeet ved stadige Skridt, og derfor været bestandig. Der er den Bestandighed i Deres høye Embede, der viser i Deres Excellence den oprigtige, den forsigtige, uegennyttige og troe Kongens Mand, som alle beundrer.

Mine Ord ere allene en Gienlyd af alles Ord; og Hyklerie er saa langt

fra mit Væsen, at jeg først vilde udslette hvad jeg har skrevet, om jeg ikke vidste at det er Sandhed, og at enhver, endog Avinds Manden, maa tænke det samme, som jeg. Det kunde her synes en beqvem Leylighed at udbrede Deres Høy-Grevelige Excellences

Fortienester, og min underdanigste Erkiendtlighed for store beviiste Velgierninger. Men da Pennen dertil er

(*) Nornen Echardus vel Eckardus Germanicæ eft originis ab Eck & hart. Teft. M. Casparo Sagitario in Exercitatione histor. de Echardo, I. Duce Misniæ, edita Jenæ CICICCLXXY.

10

for svag, og jeg veed at Deres Høy-Grevelige Excellence har en Afskye for lange, endskiønt fortjente Lovtaler, saa anseer jeg det for et ufuldkommen Middel til at vise det skiønsomme Hierte, hvorom mit hele Liv skal vidne, ved at henleve i dybeste Underdanighed

Deres

Høy-Grevelige Excellences

Høy Velbaarne

Hr. Geheime Conference-Raad! naadigste Herres Sandbye, d. 1 Jan. 1774. underdanigste Tiener og Forbeder Johan Arnd Dyssel.

11

A & Ω

Andægtige Tilhørere!

Det et en merkelig Talemaade Psalmisten David bruger, naar han nedlægger sit Folkes almindelige Nød for Gud, og beder om Hielp deri. Han siger i det 7 v. af den 85 Psalme, strax for vores anordnede Text: HERre! Vil du ikke gjøre

os levende igien, at dit Folk maa

glæde sig i dig. Baade David selv, og de han beder for, vare endnu i Live; Altsaa sigter han ikke til Guds levendegiørende Kraft i Opstandelsen, naar han vil gjøre de virkelig Døde levende; men han udbeder sig og sit Folk Guds

12

Hielp, Trøst og Vederqvægelse i deres slette Tilstand, og har derfor Lutherus ogsaa oversat Ordene saaledes: HERre! vil du ikke vederqvæge os & c. David fremsætter sit Begreb om Folkets slette Tilstand, i en Lignelse der udtrykker en almindelig og fast hielpeløs Tilstand; som naar et Menneske ligger i en farlig Sygdom, der har udtæret alle hans Kræfter; han har vel endnu Livs Aande, men saare liden; Synet mat, Stemmen svag, Hovedet tung, Lemmerne magtesløse. Sindet nedstaget, Mod, Lyst, Fornøyelse, Munterhed, alting borte, ja næsten hele Livet borte. Under saadan en Lignelse udtrykker David sit Folkes ynkelige Tilstand. Lignelsen er og overmaade bequem. Et Lands Tilstand (gid vi ikke erfare det) kan ved almindelig Nød, blive som et halv død Menneskes.

Naar almindelig Trang, Misvext, Hungers Nød, Brødmangel, Pengemangel, Landeplager tilslaaes; naar Uorden, svære Byrder, store Paalæg, langvarige Skatter, idelige Udgifter trykke, o! hvor svagt bliver da Stats Legemet! Folket bliver som død, uden Liv og Fyrighed. Modet falder, Handelen standser; den flittige Stræbsomhed forvandles til en død Dorskhed; Bonden gaaer grædende efter Ploven, naar al hans Sverd ikke bringer ham det tørre

13

Brød; Borgeren gaaer med et hængende Hoved, naar hans Hænders Arbeyde ikke kan ernære hans smaa Børn; de høyere Stænder gaae med sørgende og suure Ansigter, naar her sees ingen Udveye til anstændig Levebrød; den hele Nation bliver forsagt, raadvild, tungsindet, ja vel fortvivlet, ingensteds er Munterhed, Lyst, Liv og Glæde; alting er dødt.

Saaledes forestiller David sig Folkets Elendighed; han føler selv Følgerne deraf, og

derfor beder: HERre! gjør os levende igien. Sandelig, hvor et Folk er saa ilde deran, der er Tilstanden ynkværdig! men, saasart her vaagner en Gnist af Haab, og en Naades Straale fra den hielpende Himmel frembryder, da oplives den Halvdøde. En Lindring i Smerterne styrker den Syge, Lindring giver Haab, Haabet giver Kræfter, letter Sindet og opklarer de Mørke Plager. Den Syge tænker nu anderledes, hans Bøn bliver understøttet af Tillid; han kalder paa Gud, som sin Fader; han stiger fra Paakaldelse til Taksigelse; han kysser paa Riset, hvormed han er tugtet; han udstrækker den svage Haand med mere Dristighed, for at tage imod mere Hielp. Han takker alt i Forveyen; thi Haabet forvisser ham om fuldkommen Bedring.

14

Samme Virkning har Haabet hos et halv død Folk. Naar Gud i nogle Stykker lader et Folk skue sin Hielp og Frelse, da er det, som naar Foraars Solen bestraaler de frosne Lande efter en haard Vinter; alting grønnes, eller efter Christi Lignelse, Luc. 21. naar Træerne skyde Knupper, da merkes at Sommeren er nær. Haabet om bedre Tider opliver hver Mand: Folket opløfter Hovedet; det merker at Forløsningen stunder til; det glæder sig i Handel; det takker den Almægtige i Forveyen. Alt dette, som Haabets Virkning, indbefatter David i sit Ønske, at HERren vilde gjøre dem levende igien, at de kunde glæde sig i ham.

Disse Betragtninger, mine Elskelige! skal lægge Grunden til vor Andagt i Dag; Disse skulle opmuntre vor Bøn, og oplive vor Taksigelse til Himlen paa denne vor Bede- og Takkefest. Vi have i endeel Aaringer følet Misvext, Qvægdød og mange deraf flydende Elendigheder. Den Fattige har grædet, og hver Mand har været

bekymret for det daglige Brød; vore Hierter have været Mistrøstige; vor Sind beklemmt; hele Landet har sørget; vi have været, som et halvdød Folk. Men Himlen være priset! den opklares; en bedre Høst end de forrige; Kvægsygdømmens Standselse har givet Haab. Og

15

Hvad der fattes os til at see lyksaligere Tider i Møde, det forsikres vi om, ved vor Allernaadigste Konges Befaling og Opmuntring til denne høytidelige Fest. Han har, som en David, seet sit Folkes Nød med ynksomme Øyne. Han seer nu, fra Regieringens Helligdom, flere Haabs Straaler end vi andre. Han trøster os med sit Haab. Han selv takker Himlen, og opmuntrer os til det samme. Han har, for al understytte vor Andagt, aabnet, saa: nær som han kunde, sine Tanker for os, ved at give os Davids Tanker til Overvejelse, i vor foresatte Text. Samme ville vi i Guds Navn nærmere tage i Betragtning, og vil jeg deraf stræbe at forestille:

Davids Bøn og Tanker om et Lands Lyksalighed.

Andægtige Tilhørere! det er ikke optegnet, ved hvad Anledning David har opsat denne Psalme; og forgieves spørge vi Fortolkerne til Raad; deres Meninger ere stridige, og selv ere de paastaaende, enhver paa sin Mening. Nogle har anseet denne Psalme, som en Spaadom om Israels Befrielse fra det Babyloniske

16

Fængsel, hvori de endnu ikke vare komne; andre have end paastaaet, at det var en Nyeaars Sang. Atter andre, som vil give alle Ting i Skriften en aandelig Forstand, have fortolket Psalmen om Messia, og hans Riges blomstrende Tilstand, saa at HErrens Frelse, som var nær, skulde betyde Christi Ankomst, og at der i hans Rige skulde herske Miskundhed og Sandhed, Fred og Retfærdighed. Men! hvorfor skal vi forlade den tydelige bogstavelige Mening; og hvo giver os Tilladelse at hendrage alting efter vor eget Indfald? en fornuftig Randsagning efter Ordenes rette Sammenhæng giver den beste og retteste Forklaring.

Vi see tydelig, at Psalmen er opsat i Betragtning af Landets almindelige Nød og dets slette Tilstand paa den Tid. Det foregaaende, især v. 6. 7. 8, viser det klarligen. Altsaa er det rimelig, at David har opsat den, enten sidst i Sauls Tid, da Riget var ligesaa uordentlig og forvildet, som Saul selv; eller ogsaa i Davids egne første Regierings Aar, da han fandt endnu alting i Uorden; ingen ret Rolighed i Landet, ingen Velstand iblant Folket; Rigers Tilstand var saa slet, og dets indvortes Kræfter saa svage, at han ligner det i det 7de Vers, som vi har hørt, ved et halvdød Menneske.

17

Saadan almindelig Nød gaaer David til Hierte; han var en Konge, vigtigste Navn! en Konge! en Lands Fader! kan en retskaffen Huus Fader have saa store Bekymringer for sit Huses Velgaaende, hvor maa da en retskaffen Konges Bekymringer være uendelig udstrakte. Et heel Riges, Millioners Velfærd ligger ham paa Hierte, ja paa Samvittighed. David sørger over sit Folkes Nød, han ønsker dets Lyksalighed.

Vi maae ikke i vor Betragtning ansee David blot i sit Purpur, blot paa sin Throne, blot i Kongelig Pragt, enten omringet af sine Chreti og Pleti, eller midt i sit Synge-Chor med en Harpe i Haanden. Ney! alt det maa afsondres fra ham; vi maae i Tankerne føre ham ud og af denne udvortes Glimmer; vi maae see ham saa nøye, som vi kan, ind i Hiertet; der finde vi Kongen, den rette Lands-Fader, den sande Menneskeven, som føler sit Folkes Nød, og ønsker dets Lyksalighed; men han lader det ikke blive ved blotte Ønsker og Ynksomhed; han søger deres Lyksalighed hos Gud. Han griber til Bønnen, som en aandelig Samtale og Raadførelse med Gud. Jeg maa høre hvad HErren taler, siger han i det 9de Vers, og midt i Bønnen finder han en til-

18

forladende Tillid til Guds Hielp. HErren skal tale Fred til sit Folk, heder det i samme Vers. Her er Haab! vil han sige, mit Hierte tilsiger mig det. Gud har i Bønnen forsikret mig derom.

Her viser David en ret høy Siel, en Kongeværdig Siel; en Siel der er ringe for Gud, men stor i Modgang; en Siel der er om i Folkets Nød, men stærk i Haab om Frelse. David griber Sagen an paa den rette Maade; saadan som enhver Fornuftig og Troende bør tage sig sin Nød til Hierte. Først ved Bøn at indflye til Gud om Hielp og Frelse, og dernæst at fatte Mod og Forstand, til at gaae sine Viderværdigheder i Møde, og med en rolig Taalmodighed at gaae dem igiennem.

O! hvor saare faa saadanne store og høye Siele ere der til; det mindste Tal Siele opnaae den Høyde, som de kunde naae, de flestes ere feyge og krybende i Modgangs Tid, og ligesaa stolte og letsindige som de have været i Lykken, saa nedrige og fortvivlende blive de i Ulykken; den sande Guds Frygt og Tillid til Gud fattes dem. Og deraf kommer de mange Vildfarelser, hvortil de fleste falde i deres Nød. Nu falder en mørk Siel til den yderste Grad af Fortvivlelse, Sværd og Strikke skal ende hans Plage. Nu falder en kielen Siel til

Tankernes Adspre-

19

delse, Vellyst, Selskab, Leeg, Spil, Daarligheder, omvexlende Fornøyer skal jage Bekymringerne bort. Saul tænker at staae Grillerne bort ved Harpe-Leeg, han har Tienere, der raade ham dertil. Nu falder en gierrig Siel til de uretfærdigste Midler, List, Bedragerie, Voldsomhed, Udsuelser skal redde ham. Nu falder en dorsk Siel til en Følesløshed, han tænker ikke engang paa sin Nød, han lader det gaae saa langt og saa galt som det kan; tænker han, da er det som et blot Creatur tænker, allene paa sig selv og det nærværende, uden at bekymre sig for andre og vedkommende; ligesom den slette Styrmand, der i paakommende Havs Nød, drager Baaden til sig, for at springe selv deri, og at redde sig selv allene, men giver Skibet med Folk og Gods de rasende Bølger, eller den blinde Lykke til Priis. Ingen af disse daarlige Tanker falder David til. Ney! han tænker som en Troende, han tænker som en fornuftig bør at tænke; Troen til Guds uendelige Naade styrker hans Haab. HÉRre!

du har før omvendt Israels Fængsel.

v. 1. du kan gjøre det samme endnu, du vil og; thi du vil jo ikke være vred evindelig, v. 6. Fornuften kommer Troen til Hielp, den lærer ham at tænke Sagen klogelig efter. Her skal Hielp

20

til Guds Hielp. Han formaaer vel alting selv, det er sandt, men han vil og, at vi selv skal gjøre noget med, intet forsømme paa vor Side, i det mindste see til, at kiende og rette det, der kan have forvoldt vor Ulykke; thi ofte, og maaskee oftest smidde vi selv vore Ulykker ved uforsigtig og daarlige Levemaade. Saaledes tænker og David videre, maaskee vi selv have været, og ere Aarsag til vor Elendighed; han søger i sine Tanker efter Kilden, til Landets almindelige Nød, Trang, Armod, Foragt, Misfornøelse, slette og døde Tilstand; han finder den vigtig! den var i Folkets Daarlighed; thi det er derfor han beder i det 9de Vers, at Folket ikke maatte omvendes til Daarlighed, eller forfalde igien til Daarlighed.

Ved Daarlighed forstaaes (endogsaa efter Skriftens, Talemaade) ikke alleneste Synder, overhaandtagende Ondskab, himmelraabende Forbrydelser, saasom fordem i Israel, da Folket offentlig forfalt til Afguderie, til Guds Ords og Tieneres Foragt, da Retfærdighed var uddøet, Retten aldrig pleyet, og enhver handlede som han lystede; den Ringe blev undertrykket, og den Fattige udsuet; Men Daarlighed bemærker ogsaa virkelig Taabelighed, Dorskhed, Forfængelighed, Ladhed og alle deres Følger.

21

Disse Feyl har David indseet; han maatte som en klog Regent indsee dem, thi Han kiendte Landet fra Ende til Ende, og vidste Vers rette indvortes Beskaffenhed og Huusholding; han havde en Afskye for det forkerte Væsen, og derfor beder, som sagt, at Folket ikke maatte forfalde igien til Daarlighed: Denne anseer han som Kilden til Landets Ulykke, og vil ligesom sige, ja virkelig siger: Alting har i lang Tid været Daarlighed iblant os; ingen Orden, ingen Roelighed iblant Folket. Vi har hindret os i vor Lyksalighed: Himlen beskyldes, men vi ere selv Skyld i vor Ulykke. Vore Huusholdinger have været daarlige og vor Levemaade daarlige; vi have ikke brugt HÉRrens Velsignelser, eller benyttet os af Naturens Gaver, som vi burde; vi have forødet offentlig og hemmelig Himlens Gode; vor Jord har ikke baaret sin Grøde, den er ikke ordentlig behandlet; vi have ikke een i Landet, der ret kan gjøre et Plovjern, 1 Sam. 13, 20. Vi kan ikke selv gjøre vore Vaaben, det er Philisternes Kunstgreb, og vor egen Taabelighed, ibid. Vi har forsømt vor Handel, de Sidonier, Phoenicier og flere har trukket os op; vi har ikke sparet til paakommende Tilfælde, intet samlet og oplagt til det Almindelige Beste, ikke tænkt paa Forraads og Skatkammere; Haandverker og

22

andre Nærings Midler ere forsømte, hver Mand forarmet: og i alt dette har Yppighed og Pragt indsneget sig og steget til den Høyde, at man klæder sig stadselig i Skarlagen, og sætter Prydelse af Guld paa Klæderne; 2 Sam. 1, 24. thi saaledes var virkelig det Jødiske Lands Tilstand paa de Tider, baade i Sauls Dage og

i Davids første Regjerings Tid, især i de første 7 Aar, indtil han fik Israel foreenet med Juda:

2 Sam. 5. Siden den Tid da finde vi, hvor alvorlig han tog sig af sine Landes Bestyrelse, hvor viiselig han indrettede sin Hofstat, hvor retfærdig han handthævede Politievæsenet, hvor ordentlig han indrettede sin Krigshær, sit Rentekammer og Cancellie. 2 Sam. 20. conf. 1 Chrøn. 18. og 27. Han udvidede sin Handel, anlagde Havne og Søestæder, bygde Skibe, som gik til Ophir og Tharsis. Han drev mange nyttige Verker i Landet, saasom Jerngruber, Saugbrug, Tømmerhugst, Teglovne, 2 Sam. 12, 31. Efter en af Kirkefædrenes Fortælling (*), havde han Bergverker i Ophir, som gav en Mængde Guld. Nyttige Forbund gjorde han med angrændsende Konger. Duelige Kunstnere trækkede Han ind i Landet; endog de Ting, som den Letsindige vilde agte for smaae Ting for en Konge, an-

(*) Eusebius præp. Evang. Lib. 9.

23

saae David for vigtige Ting. Han satte dygtige og forstandige Mænd til at have Opsigt med Agerdyrkningen, Viingaarde, Træers Plantning, Stutterier, Qvæg: og Faare-Avl. 1 Chrøn. 27, 26. seqv.

Kort sagt: David, som en stor Konge og Huusholdere, lod det ikke blive derved, at han blot bad og ønskede Got for sit Folk, men stræbte selv af mueligste Kræfter at befordre sit Folkes sande Lyksalighed, saa at naar David her i Psalmen beklager Landets slette Tilstand, saa har han tillige i Haabet seet, at de forfaldne Sager endnu ved Guds Hielp og en fornuftig Regiering kunde oprettes.

Dette Haab gjør ham frimodig; han seer igiennem alle sorte Skyer en Straale af Bønhørelse til hans Lands Lyksalighed. Han glædes, ligesom naar det tykke Uveyr opklares for de Seylende, da glæder den sig der staaer ved Roeret, han faaer selv nye Kræfter og setter Mod i det nedslagne Mandskab; ved et Blik af Solen tager han Høyden, han seer hvor han er og hvad Cours han skal tage. Glæden udbreder sig inden Skibsborde; hurtig løber hver til sin Post, det døde Væsen forsvinder, Haabet sætter dem agerede i Sikkerhed.

24

Saaledes har Davids Hierte været fuld af Haab og Forsikring om HErrens Frelse til Landets Lyksalighed, naar han udbryder i vor Textes Ord: Sandelig, HErrens Frelse er nær. Alting kan endnu blive got, HErren kan og vil hielpe; vort Mod skal ikke falde, men tvertimod ophøyes. Sandelig, HErrens Frelse er nær; Lad os haabe! men med en hellig Frygt; thi ellers kan vort Haab blive, som den Ugudeliges, et Spindelvæv; derfor lægger han dette til: HErrens Frelse er nær hos alle dem, der friste ham. Her er den rette Grund til et Lands Lyksalighed! Vore Daarligheder maae aflegges, vore Uordener, Vildheder, Pligters Forsømmelser eller lunkne Behandlinger, vore Udskeyelser i Levemanden, forkeerte Huusholdinger, Voldsomheder, Udsuelser, Partiskheder, Lovenes Foragt, Ødselheder, alle slige og flere Landfordervelige Laster maae udryddes; den sande Guds Frygt, og dens Følger, som ere sande Dyder, maae indføres, handthæves, elskes, agtes og vedligeholdes. Før bliver et Land aldrig i Evighed lyksaligt; thi ligesaa lidet som enhver enkelt Person kan blive lyksalig uden Dyd og Guds frygt; (den Lastefulde bliver det aldrig,) ligesaa lidet kan et heelt Folk tænke til at blive lyksaligt uden Guds Frygt. HErrens Frelse er

25

nær hos alle dem, som frygte ham. Saaledes tænker en David.

Og naar han nu har viist Grunden til et Folkes Velfærd, saa viser han det værdige Begreb og de Tanker, som han gjør sig om en almindelig Lyksalighed, hvori den bestaaer. Og det er det Merkeligste i hans hele Bøn. Han setter den ikke i store og for Verden glimrende Ting; han ønsker ikke: Lad os Undertrykke vore Naboer, lad os erobre mange Lande, lad Rigdom flyde til os som Strømme, at vi kunde leve hver Dag herligen og i Glæde. Ney! han setter et Lands Lyksalighed allene i Guds frygts og Dydens jevne Følger; et got Navn og Rygte; indbyrdes Eenighed; et roeligt og redeligt Levnet; Rettens gode Pleye; offentlig Landefred; det daglige Brød og Udkomme. Dette er efter Davids Tanker nok til et Lands Lyksalighed, og disse Ting udtrykker han i følgende Ord; først

beder han, at Ære maae boe i Landet.

Ingen tænke at Stoltheds Aand udtrykker dette Ønske. Ney! David taler som en Konge, han tænker som en Konge bør tænke, der vil have Ære af sin Regiering. Folkets Ære er hans Ære. Det er sandelig en større Ulykke for et Land, end man strax tænker, naar en Nation har mistet sin Ære, naar man offent-

26

lig tør sige, at et Folk er til Skam blant andre. Det var ulykkelige Tider, da der fordem hedde: Æren er viget fra Israel.

Enhver enkelt Persons Ære bestaaer i den gode Tanke og Dom, som andre fælde over ham, og i den Høyagtelse, som hans Dyd og Fortieneste tilveyebringere ham. Ligeledes har det sig med et heelt Lands Ære. Naar her ellers i Texten ønskes, at Ære maa boe i Landet, saa gjør David med det samme en nedtrykkende Tilstaaelse og vil ligesom sige: Vor Lands Ære er paa nogen Tid viget bort; den er blevet Landflygtig. Ingen har havt nogen ret Høyagtelse for os, eller gjort sig nogen høy Tanke mere om Israels Land; vi har tabt vor gamle Agt og Anseelse; vi ere blevne som en Spot for vore Fiender; enhver angrændsende lille Naboe, en Jebusit, en Amorit, en Moabit, en Philister har turdet trodse os, true os, anfælde os og foreskrive os Love. Hvor er vor gamle Ære? Vi ere vel Guds eget Folk, og alle har kundet see, hvor Gud har især taget sig os an; men nu tænkes ikke saa om os. Vi har været, men ere nu ikke mere, et stort Folk; en ynkværdig Tilstaaelse! Det hielper ikke meget, at et Menneske vil broute af sexten berømmelige Forfadre, naar han selv er og gjør sig

foragtet.

27

Det hjælper et Land saare lidet, at dets gamle Krøniker og Historier taler om Nationens Vælde og Høyhed, om dens store Helte, mange lærde, kloge og dydige Mænd, naar der intet, og ingen deraf mere fremvises. Naar een ellers af Fødsel, Rang og Æretitler ophøyet, besmitter og forspilder selv sin Ære, saa kan han ikke afværge alles Foragt og de Ulæmper, deraf flyder, han er altid udsat for Fare og slemme Følger. Det gaaer med et heelt Folk ligesaa.

Men Spørsmaal, hvorved taber et Folk og et Land sin Ære? sandelig, ved de samme Aarsager, som den daarlige Lastefulde taber sin, ved Ugudelighed, Vellyst, Dumhed og Uduelighed; saa og, naar disse Laster faaer Overhaand i et Land, da er Æren spildt. Naar en Nation ved Uorden og Letsindighed først forfalder til almindelig overhaandtagende Vellyst, Yppighed og Forfængelighed, og siden, som visse Følger deraf, til Guds og hans Ords Foragt, et fræk og vildt Levnet, Sædernes, Stræbsomheds, Tarveligheds Forsømmelse, Magelighed og Lediggang, saa kommer, som i naturlige Følger, en almindelig Armød, denne fører Sorg, Frygt, Misfornøjelse, List, Dorskhed, Feyghed og Sligt med sig, og disse Ting tildrager en Nation alle andres Foragt og Vanære. Denne

28

store Ulykke afbeder David: Gid Ære maa boe i Landet, at vi maae komme i forrige Anseelse og Sikkerhed hos og for vore Naboer; og gid det maa have Bestandighed, at Æren maa boe hos os.

Vi maatte videre spørge, ved hvad Middel David tænkte at befordre Landets Lyksalighed? Han tænker maaske paa Sverdet, og ved Vaaben vil indhente den tabte Ære, at alle skulle see, at Israel var endnu det gamle stridbare Folk: Ney! de Midler ere for voldsomme og Udfaldet uvis. Han tænker mere sindig, og seer til sit Lands indvortes og væsentlige Lyksalighed. Det er ikke Krigshelten allene, der skal redde et Lands Ære og Lykke; det er altid godt at han er ved Haanden og færdig, naar han udkræves, og dersom Guds frygt, Dyd og Kierlighed til Fædernelandet bliver indprentet i Hierterne, saa vises nok Tapperhed, og den gamle Helt skal altid opleve i den Unge; men det er enhver Stand i Landet, der skal arbejde for, og befordre dets Lyksalighed. Den Viise og troe Stats Mand, den forstandige og uegennyttige Rentemester, den duelige og troe Embeds Mand, den retskafne Lærer, den retsindige Dommer, den fornuftige Handels Mand, den troe Borger, den dygtige Haandverks Mand, den stræbsomme Bonde,

29

den gode Huusholdere, alle disse bør og kan gjøre ligesaa meget til Statens Ære og Lykke, som Soldaten. Alle Stænder, høye og lave, bør have den fælleds Drift og den gode Tanke om hverandre indbyrdes, at de alle ere i et vist Forhold, lige nyttige, lige vigtige, lige nødvendige til et Lands Lyksalighed. Den Tanke stifter den sande Eenighed. Og denne gode Overeensstemmelse imellem et Lands Indbyggere synes det ufejlbar at David har havt for Øyne i sit Ønske, og udtrykker med de følgende Ord: At Miskundhed

og Sandhed maae møde Hverandre, eller at Gud vilde danne hans Undersaatters Hierter til en kierlig, venlig og redelig Omgang indbyrdes; thi vi ville see Ordene efter: Miskundhed betyder her ikke den Grad af Menneskekierlighed som ellers kaldes Medlidenhed, Medynk eller Barmhiertighed, at vi ynkes over en Lazari Elendighed, hjælper en Nødlidende, husvaler en Sengeliggende, og saa videre. Det er vel vigtige Pligter, som Kierligheds Lov paalægger os; men da den Art af Kierlighed ikkun vises imod enkelte Personer og af en vis Classe, nemlig, den trængende Næste; saa betyder Ordet her en langt videre udstrakt Kierligheds Art, og en bestandig Udøvelse af den almindelige Menneskekierlighed, at det ene Menneske, af hvad

30

Stand han er, lider det andet, under det vel og agter det; at man ikke alleneste omgaaes venlig, skikkelig, høflig og ærbødig med hverandre, men viser i denne Omgang et oprigtig og velmeenende Hierte, samt en sandfærdig Lyst til at tiene og hielpe Næsten. Og er da Meningen af Davids Bøn: At Miskundhed og Sandhed maae møde hverandre: At Folket maatte leve roelig, elske hverandre, troe hverandre, handle kierlig og ærlig med hverandre, det er Miskundhed og Sandhed. Den modsatte Last, eller rettere sagt, Ulykke, er, naar det ene Menneske behandler det andet med Foragt, Misundelse, Efterstræbelse, Had og Undertrykkelse. Vi kan vel ikke uden en heftig Gruelse forestille os det ulyksalige Rige, hvor Miskundhed og Sandhed ere borte, hvor der hersker Had, Forfølgelse, Voldsomhed, Mord, Oprør og indbyrdes Krig, hvor Borgere hvedse Sværd imod Borgere, og om det end ikke kommer saa vidt, saa hersker der dog Misundelse, Efterstræbelse, Fiendskab af Stand imod Stand, Orden imod Orden; den ene søger at styrte den anden, at bagtale den anden, underminere og kuldkaaste den anden; neppe kiger een ind i et Embede, førend han strax styrtes og udstødes af en anden. Den eene ligger ligesom paa luur efter den anden; enhver søger at gjøre Partier og Tilhængere.

31

Vi finde Exempler nok derpaa ved Davids eget Hof. En Joab er misundelig paa en Abner, han taaler ikke de Naades Beviisninger som Kongen lader ham nyde, han er dristig nok til at bagtale ham, og nedrig nok til at forraske ham, og paa den lumskeste Maade at fælde ham. 2 Sam. 3, 27. En Adonia har sine Tilhængere, en Absalon sine; en Achitophel hænger sig af Gremmelse, fordi en Husai og hans Raad bliver ham foretrakt. 2 Sam. 17, 13. Saa høyt driver disse Laster Menneskene, og saa ulyksaligt er det Folk, hos hvilke de hersker. Har da David ikke vel Aarsag at tilønske sit Folk disse to Dyder: Miskundhed og Sandhed, som væsentlige Midler til Landets Lyksalighed.

Videre setter David et Lands Velfærd i to andre væsentlige Stykker, som er Rettens gode Pleye og offentlig Landefred, det heder:

At Retfærdighed og Fred maae kysse hverandre. Han setter disse to Dyder i saa Nøye Forbindelse, som to oprigtige Venner, og bruger just denne Talemaade, for at betegne hvor uadskillelige de ere, baade fra sig selv indbyrdes, og fra et Lands Lyksalighed; thi uden Retfærdighed erholdes ingen Fred; al Trette kommer af Uret, eller Mistanke om Uret. Et Land, hvor Retfærdighed er uddød, er ligesaa

32

ulykkelig og foragtet som en krænket Jomfrue. Vee! det Land, hvor Retfærdighed enten øves aldrig, eller øves efter Godtbefindende, hvor Rettens Spiir bøyes ved Slegtskab, Venskab, Gunst og Gave, hvor Partiskhed beklæder de højeste og laveste Domstole, hvor man tydelig kan spore at Stand holder med Stand, Fordomme gielde som Love, og Venskab eller Fiendskab har forud opsat Dommen; hvor den Fattige skriger forgieves mod Voldsmanden, og den Ærlige imod Bedrageren. Der er vel et Lands største Lyksalighed, at Retfærdighed ikke allene sidder paa Thronen, men og ved dens Tieneres Hielp nedstiger til de ringeste Hytter.

Det staaer til evig Æreminde for David, ikke allene at han var Konge over al Israel, men meest at han gjorde Ret og Retfærdighed for alt sit Folk. 2 Sam. 8, 15. Lyksaligt er det Land, hvor Retfærdighed giver Love, og Lovene blive holdte; hvor Mishandlinger straffes, Fortjenester belønnes; hvor hver Mand boer i sit Huus, og er sikker paa Veyene; hvor baade indbyrdes og udvortes Landefred giver Roe og Sikkerhed; Ved disse Fordele bliver et Land lykkelig og Regenten stor. David var langt paa sin Throne i Fred, end for sin Krigshær i Feldten. Erobreren kan være stor som Helt,

33

men den fredsommelige Regent er endnu større, som Landets Fader. Et Folk bliver navnkundig under Seyerherren, men lyksalig under Freds Fyrsten. Midt i de lykkeligste Krige maa dog alles Ønske blive som Davids: O Gud, lad Retfærdighed og Fred kysse hverandre!

Endelig beder David Gud endnu om et væsentlig Stykke, hvori et Lands Lyksalighed bestaaer:

At Landet maa give sin Grøde.

Det jødiske Land var saaledes beskaffen, at dets Frugter, og det hvoraf Indbyggerne skulde ernæres, var Jordens Grøde, Korn, Viin, Olie og Fæehandel. Det var vel et Canaan, et frugtbart Land; men undertiden straffede Gud Folkets Synder med almindelig Misvext, undertiden laae Landet øde af Mangel paa tilbørlig Dyrkelse. I Betragtning af begge Deelee indretter David sin Bøn og Ønske, at Jorden maa give sin Grøde, deets at Gud ikke vilde unddrage Jorden sin Velsignelse, deels, at han vilde unde Folket Roelighed, Kundskab, Lyst og Lykke til at dyrke Jorden; thi begge Deelee maatte samles, naar Jorden skulde føde dem.

Vi maae lægge Nøye Merke til den Stiil, han fører i sit Ønske; han begierer intet Mirakel, han ønsker ikke at Gud vilde aabne Himlen og lade Brød falde ned, ikke heller at Jorden

34

skulde bære tusindfold; men siger alleneste: Gud lad Jorden give sin Grøde, sin naturlige og sædvanlige Grøde, efter den ordentlige Kraft, som Gud i Naturen havde nedlagt, og i den Orden, Gud fra Begyndelsen havde stiftet:

I dit Ansigt Sveed skal du æde dit Brød. Det heder her at Jorden skulde give sin Greve; thi uden Dyrkelse giver Jorden ikke Korn; der er vel en bestandig Grøde og frugtbringende Kraft i Jorden, men den yttre sig ikke i det Ægte, uden Menneskenes Medarbeydelse; ellers maatte Gud gjøre Naturen om. Vi maae, mine Elskelige! i vore Bønner aldrig forlange Vunderverker, eller udstrække vore Ønsker i det Timelige over Naturens ordentlige Løb; thi da bliver de Luftcasteller og ikke Bønner. Nu er det vel unægteligt, og vi maatte have liden Agtsomhed for Guds Verker, om vi ikke tilstode, at Gud ofte hjem søger med almindelig Misvext, og ligesom tilbagekalder Jordens sædvanlige Frugtbarhed, i det han ved andre Naturens Virkninger i Luft og Veyrlig gjør Landmandens Flid forgiæves, til en Straf for et Folk; men ofte maae vi tilstaae, at vi beskyldte Himlen Med Uret, naar vi enten forsømme vor Flid og tænke i Magelighed at fødes, eller naar vi ved

Uforstand og forkeert Dyrkelse hindre Jordens Grøde,

35

Ja vi beskyldte Himlen med Uret endnu paa en anden Maade, naar vi fordre mere af Jorden, end den naturligviis kan frembringe. Lad os atter merke hvad David ønsker, nemlig at Landet maa give sin Grøde; nemlig sin naturlige Grøde, den gaaer ikke efter vor Begierlighed til det Uendelige; den har sine visse Grændser, en vis Grad af Frugtbarhed, over hvilken den ikke stiger. Forsynet har afveyet alting og afmaalet til enhver sin beskikkede Deel; efter den maa vor Huusholding indrettes. Naar Øderen, naar den Vellystige, den Prægtige, den Yppige, den Lekkere, den Lade, vil fortære eller forøde over den Grad og over hans tilfaldne Deel, saa fordrer han mere end Jordens Grøde; men den Forsigtige og Nøysomme stræber at indskrenke sig efter det Brød, som han naturligviis kan vente; thi vi maae ikke fordre mere af Jorden, som skal føde os, end den har Kraft til at frembringe; Jorden kan ogsaa (det veed Landmanden) udpines og forarmes; vi maae tænke herom, som den milde og fornuftige Lande Fader tænker, og bør tænke om sine Lande og Undersaatter. Han veed paa det nøyeste den høyeste Grad af deres Formue, han veed at de kan udpines og forarmes; flere Skatter, og høyere Paalæg, end de kan bære, og længere Tid end de kan bære dem, paalægger han aldrig, hans egen

36

Velfærd lider derunder, han indskrenker heller. Kort sagt: David lærer os i sin Bøn en fornuftig, en flittig, en nøysom og sparsom Huusholding, og uden den kan al Himlens Velsignelse ikke hielpe os.

O! hvor nøye og viselig har David i den hele Bøn eftertænkt alt dette og alle de Midler, hvorved Gud gjør et Folk lykkelig. Vi ville fatte alt hvad vi forhen har sagt i et gandske kort Begreb: Davids Bøn og Tanker om et Lands Lyksalighed bestaaer deri: At naar Folket vil lægge Vind paa den sande Guds frygt, tragte efter den sande Ære, lide og elske hverandre, omgaaes oprigtig, giøre Ret og Skiel, elske Fred og Roelighed, være flittige og nøysomme, holde en ordentlig og sparsommelig Huusholding; saa er og bliver et Land lykkelig, saa skal HERrens Frelse være nær hos dem. Dette beder og tænker, dette ønsker og haaber en David, en Konge, en ret Lands Fader.

Andægtige! Som David forstum bad og tænkte, saa beder og tænker vor Allernaadigste Konge, vor Lands Fader, vor Christian. Han har gjort Davids Tanker til sine, eller rettere sagt, udtrykt sine Tanker med Davids Ord og bedre kunde han heller ikke aabne os sit ømme og haabende Hierte. Hans gudelige Befaling, at hel-

37

ligholde HERren denne Dag, viser at han fuld af Medlidenhed har seet og føler sit Folkes Nød, og Landets sørgende Tilstand. Han vil glæde sit Folk med det samme Haab han selv har, med Haab om bedre Tider. Han fremstiller sig, maaskee paa denne Time, og i disse Øyeblik, for Gud i sin Tempel; han beder for sit Folk. Hvor fyrige maae vore Hierte være! o, lader os bede med Kongen, og for Kongen, saa bede vi for os selv; thi hans Lyksalighed er uadskillelig fra vores. Han ofrer den Allerhøyeste sine Taksigelser for Haabet om hans Landes Lyksalighed; lader os samle vore Taksigelser med Kongens, vore samlede Sange skal stige til Himmelens Throne. Vore Siele love HERren, og forglemme ikke noget af alt det Gode han har gjort os. Hans Velgierninger ere flere end vi kunde tælle, og større end vi have fortient.

Den der vilde spørge, Hvorfor vi skulle takke? maatte være enten i høyeste Grad utaknemmelig eller sandseløs. Den skiønnende Christen lover HERren ikke allene for de besynderlige Velgierninger, som han har nydt for sin Person, Men ogsaa for de almindelige beviste hele Landet. Til at ophøye Guds Priis, lader os tænke os om; Her rinder os i Tanker: 1) Den søde Fred, den stille Roe, der har hersket i vore Lande, da Krigens Lue har raset i andre. Vort Rige har staaet som et Huus der spares, naar den hele Bye brænder; det har været som et Under i hele Verdens

38

Øyne. Vi har været nær ved Faren, men HERrens Frelse har været nær ved os; thi hvo har glemt vore Omstændigheder, for lidet mere end en halv Snees Aar siden, da de Mørke Skyer vare over vore Hoveder; da Fienden rykkede baade til Lands og Vands mod vore Grændser. Det Folk der da truede os som Fiender, ere os nu forenede som Venner. Saa mægtig er HERren, han har Kongernes Hierte i Haand.

2) Vi have endnu i frisk Minde den Fare og Uorden, som var opreyst over Kongen selv i sit eget Huus. Himlen være lovet! vi hørde først Ulykken da den var dæmpet. Vor Glæde var som dens, der vaagner efter et grusomt Uveyr, der er drevet over hans Hoved i den søde Hvile; han skielver ved Tanken, men glædes ved Frelsen. Landet sang Frydesang, og hele Folket tumlede af Glæde; Kongen var frelst! det var nok til at fryde et elskende Folk; thi hvor er det Folk under Solen, der saa elsker sine Konger, som det Danske Folk elsker? Aldrig har vi hørt at Kongen har været syg og svag, at vi jo har bævet og bedet for hans Liv, der er kostbarere end vort eget. Landets eenstemmige Sukke har været, og ere: Gud spare Kongen, styrke ham og vedligeholde ham en sund Siel i et sundt Legeme, lad hans Dage blive flere end vores! Opholde ham, o Gud!

indtil den høyeste Alder! Styrke ham, og styrke dem her understytte ham, de to trofaste Stytter han

hælder sig til, en Juliana Maria, der

39

igien har paataget sig at være Landets Moder; en Friderich, Kongens Broder og Landets Ven. Gid de staae som de to kostbare Pillere i Salomons Tempel, som Jachin og Boas.

3) Gud har opfyldt Kongens Ønsker og gjort hans Bestræbelser lykkelige til Rigers Fordeel og Fredens Bekræftelse, i det han ved venlig Afgjørelse har lagt under sit Scepter et Land, der ofte har været Tvistens Æble, det Holsteen-Kielske Land. Forsynet har forbeholdt det for Ham, som hans Forfædre har tragtet efter, endog med Sverdet. Han er blevet Erobrer i Fred, hans Seyerkrands er ikke besmittet med Blod. Fredens Fyrste være derfor lovet, og lad Rigerne nyde godt deraf indtil Verdens Ende.

4) Vi har ved nogle Aars Mangel og dyr Tid været nær ved Hungers Nød, den Fattige skreg og den Formuende sørgede for Brød. HERrens Barmhiertighed har opholdet os, ingen iblant os er død af Hunger. Vi oplevede ved Himlens Naade den sidste, som den beste Høst, i mange Aar. Landet har givet sin Grøde, vor Nød er lindret. Lader os prise HERren; ja priser ham Gamle og Unge, Store og Smaae, Rige og Fattige, alle lover HERren!

5) Qvægsygdommen, den ødelæggelse for vore Lande, den Ægyptistke Plage er standset. og ikkun saa Stæder høres. Lader os takke den HERre, der frelser baade Mennesker og Qvæg.

40

Ja, Mine Venner! vi bør takke Gud for Nøden og Mangelen selv. Vi maae kysse det Riis der revser os; thi jeg vil haabe, at Nøden har lært os Dyd, og Mangel har lært os en bedre Tænkemaade, en klogere Levemaade, en fornuftigere Huusholdmg; thi vi have Meget at bebreyde os selv. HERrens Revselse ere Paamindelser, de sigte, og bør tiene til Forbedrelse. Lader os da takke den HERre, der baade har hiemsøgt og husvalet. Lader os takke af brændende Hierter og oplivede Siele; bort Med al Dorskhed og Lunkenhed ved saa glad en Fest! at HERren kan nyde sin Ret. O! kunde jeg oplive Manges kolde Hierter; thi jeg frygter at Følelsen as Guds Godhed er mat hos de fleste, det synes at HERrens Hielp er endnu ikke stor nok; Mangelen føles endnu; Saaret er ikke ret lægt. Men, mine Brødre! faaer vel den Syge sin fulde Helbred paa eengang? Helbredes han ikke efter Haanden? Den første Lindring, den første gode Forandring er alt en stor Ting. Heraf kommer Haabet, af Haabet Glæde, af Glæde Taksigelse. Vær munter du Tungsindede! hvi trykker du dig? Hvi nedbøyer du dig? O Siæl, bie efter HERren! vi ville takke ham; thi der er megen Frelse for hans Ansigt.

Midt i Sorgens Mørk og Møye Skal vor Tak til Himlen gaae;

Thi vi alt med Haabets Øye

Bedre Tid i Sigte faae. Amen.